

Sygn. akt V ACa 166/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2015r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Olga Gornowicz-Owczarek (spr.)
Sędziowie:	SA Aleksandra Janas SO del. Małgorzata Kowalska
Protokolant:	Anna Fic

po rozpoznaniu w dniu 6 października 2015r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.

przeciwko J. T., M. G. i I. R.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 30 października 2014r., sygn. akt X GC 371/13

1. oddala apelację;
2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej M. G. kwotę 1.225,36 (jeden tysiąc dwieście dwadzieścia pięć 36/100) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;
3. przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w Katowicach) kuratorowi pozwanego I. R. adwokat K. G. kwotę 1.107 (jeden tysiąc sto siedem) złotych, w tym 207 złotych podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za udział w postępowaniu apelacyjnym;
4. nakazuje pobrać od powódki na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w Katowicach) kwotę 1.107 (jeden tysiąc sto siedem) złotych tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

SSO del. Małgorzata Kowalska	SSA Olga Gornowicz-Owczarek	SSA Aleksandra Janas
------------------------------	-----------------------------	----------------------

UZASADNIENIE

Powódka (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Z. wniosła o zasądzenie od pozwanych solidarnie J. T., I. R. i M. G. kwoty 150.000 złotych z odsetkami od dnia 1 listopada 2010 r. i kosztami procesu. Wskazała, że pozwani byli członkami zarządu spółki (...) Spółki z o.o. w okresie, w którym powstała jej wierzytelności w stosunku do tej spółki z mocy umów dzierżawy deskowań. W 2011 r. wpłynął wniosek wierzyciela spółki o ogłoszenie upadłości, a sama spółka domagała się ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu. Wszczęte postępowania upadłościowe zostało ostatecznie umorzone z powodu braku środków finansowych na jego prowadzenie. Odpowiedzialności pozwanych powódka doszukiwała się w art. 299 k.s.h.

Pozwany J. T. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Podniósł, że jego rola w spółce była ściśle określona i wskazał, że spółka ma środki na zaspokojenie roszczeń, istnieją wierzytelności, z których powódka mogła zaspokoić swoje roszczenie.

Pozwana M. G. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Podniosła, że powództwo jest przedczesne, we właściwym czasie ogłoszono upadłość spółki, a ona nie ponosi winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, a nadto, iż wierzyciel nie poniósł szkody.

Zarządzeniem z dnia 9 maja 2014 roku dla pozwanego I. R., którego miejsce pobytu nie jest znane, ustanowiono kuratora procesowego. Kurator wniósł o oddalenie powództwa wobec tego pozwanego i przyznanie kosztów. Podniósł, że w okresie pełnienia funkcji przez pozwanego nie było podstaw do składania wniosku o ogłoszenie upadłości. W trakcie sprawy podniósł również kwestię braku tytułu egzekucyjnego.

Wyrokiem z dnia 30 października 2014 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił powództwo, zasądził od powódki na rzecz pozwanej M. G. kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i przyznał kuratorowi procesowemu pozwanego I. R. adwokat K. G. kwotę 3.598,98 zł.

Sąd Okręgowy podał następujące okoliczności faktyczne:

Pozwani byli członkami zarządu spółki. Spółka (...) nadal istnieje, nie została wykreślona z rejestru, a strona powodowa nie uzyskała tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce. Wprawdzie toczyło się postępowanie upadłościowe spółki (...) i została w tym postępowaniu ustalona lista wierzytelności, niemniej lista wierzytelności nie została nigdy zatwierdzona.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne, Sąd Okręgowy zważył, że stosownie do treści artykułu 299 § 1 kodeksu spółek handlowych, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Odpowiedzialność ta jest odpowiedzialnością ustawową i subsydialną, co oznacza, że uzupełnia odpowiedzialność spółki w ten sposób, że gdy egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, dopiero wówczas można sięgnąć do majątku członków zarządu tej spółki. Posiłkowy charakter odpowiedzialności oznacza też, że nie można zaspokoić się z majątku członków zarządu, jeżeli nie wykorzystano możliwości zaspokojenia się z majątku spółki i egzekucja w rzeczywistości nie była bezskuteczna.

Wskazał też Sąd Okręgowy, że specyfika tej odpowiedzialności przejawia się w tym, że wierzyciel, który nie wyegzekwował swojej wierzytelności wobec spółki nie musi na zasadach ogólnych dowodzić wysokości doznanej szkody. Wystarczy, że przedłoży tytuł egzekucyjny stwierdzający zobowiązanie spółki i udowodni, że egzekucja wobec spółki okazała się bezskuteczna. Powyższe oznacza, iż powód, który dochodzi roszczenia przewidzianego we artykule 299 § 1 kodeksu spółek handlowych, powinien wykazać istnienie określonego zobowiązania spółki w czasie, kiedy pozwani byli członkami zarządu, stwierdzonego w tym czasie lub później tytułem egzekucyjnym wydanym na rzecz powoda oraz bezskuteczność egzekucji tego zobowiązania przeciwko spółce. W niniejszej sprawie powódka nie udowodniła przesłanek odpowiedzialności pozwanych, ponieważ nie wykazała, że dysponuje przeciwko spółce tytułem egzekucyjnym. Dysponowanie przez wierzyciela tytułem egzekucyjnym jest warunkiem koniecznym, aby mógł on

dochodzić swych wierzytelności od członków zarządu spółki. Jedyny wyjątek od sytuacji, gdy tytuł egzekucyjny jest niezbędny, zachodzi wtedy, kiedy uzyskanie takiego tytułu jest niemożliwe, bo spółka utraciła byt prawny wskutek wykreślenia jej z rejestru.

Sąd Okręgowy stwierdził nadto, że wyciąg z listy wierzytelności nie mógł być uznany za tytuł egzekucyjny, ponieważ lista wierzytelności nie została zatwierdzona przez sędziego komisarza. Wobec tego Sąd oddalił powództwo.

Orzeczenie o kosztach zapadło na podstawie art. 98 k.p.c. i obciążono nimi stronę powodową. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 roku Sąd przyznał również kuratorowi występującemu w sprawie wynagrodzenie.

Apelację od powyższego wyroku w zakresie kwoty 10.000 zł wniosła strona powodowa, która domagała się jego zmiany poprzez uwzględnienie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Powódka zarzuciła naruszenie:

1) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak dogłębnego rozważenia materiału dowodowego w postaci akt z postępowania upadłościowego spółki (...) sp. z o.o. sygn. akt XII GUp 8/11, skutkiem czego Sąd błędnie ustalił, że powódka powinna legitymować się tytułem egzekucyjnym względem spółki (...) w sytuacji, gdy z akt postępowania upadłościowego wprost wynika, że spółka nie posiada żadnego majątku, na uregulowanie jakichkolwiek zobowiązań tak publicznoprawnych jak i cywilnoprawnych;

2) art. 299 k.s.h. polegające na przyjęciu, że powódka winna legitymować się tytułem egzekucyjnym przeciwko Spółce (...) sp. z o.o. w sytuacji, gdy spółka nie posiada żadnego majątku, pozwana nie prowadzi działalności gospodarczej, nie składa żadnych obowiązkowych sprawozdań, niszczyła w przeszłości dokumenty księgowe i jest wiadome, że egzekucja będzie bezskuteczna; jak również całkowite pominięcie przez Sąd pierwszej instancji funkcji, jaką pełni art. 299 k.s.h., gwarancyjnego charakteru w przypadku braku możliwości uzyskania zaspokojenia z majątku spółki z o.o., funkcji, jaką ma pełnić prawo w ogóle, tj. wydanie orzeczenia odnoszącego się de facto do literalnego brzmienia przepisu z pominięciem celu, dla którego ten przepis został ustanowiony i pominięcie faktu, że zaskarżone orzeczenie pozostaje, w ocenie strony powodowej, niesprawiedliwe, a odwołując się do ogólnej zasady stwierdzić należy, że nieprawidłowe jest wydawanie wyroku lub opinii prawnej bez uwzględnienia całości ustawy, na podstawie jednego fragmentu;

w konsekwencji powyższego dysponowanie przez powódkę uznaną w postępowaniu upadłościowym (...) Sp. z o.o. wierzytelnością, co do której nie został zgłoszony żaden sprzeciw powoduje zupełnie niepotrzebne wydłużenie procesu dochodzenia roszczeń poprzez konieczność wytaczania powództwa oraz inicjowania postępowania egzekucyjnego, uzyskania postanowienia o bezskutecznej egzekucji oraz ponoszenia dwukrotnie kosztów sądowych (dotyczących tego samego roszczenia) w sytuacji, gdy wiadomym jest, że (...) Sp. z o.o. należności nie zapłaci, a egzekucja jest i będzie bezskuteczna, także nawet w przypadku zmiany zaskarżonego orzeczenia i zasądzenia dochodzonej i ograniczonej kwoty od pozwanych sądząc po dotychczasowym toku postępowania;

3) art. 260 w zw. z 264 p.u.n. polegające na przyjęciu, że powódka nie legitymowała się tytułem egzekucyjnym przeciwko Spółce (...) sp. z o.o. w sytuacji, gdy jej wierzytelność w kwocie 4.336.935,39 zł została uznana w postępowaniu upadłościowym, co do której nie zgłoszono sprzeciwu, a ogłoszenie listy wierzytelności ukazało się w (...) w dniu 3 kwietnia 2012 r.; przez „zatwierdzoną listę wierzytelności” należy rozumieć przede wszystkim listę, co do której nie zgłoszono żadnych sprzeciwów;

4) art. 5 k.c. poprzez wydanie wyroku sprzecznego z zasadami współżycia społecznego i sprawiedliwości w odczuciu społecznym.

W odpowiedzi na apelację pozwana M. G. wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, uwzględniając w nich wynagrodzenie pełnomocnika w dwukrotnej wysokości stawki minimalnej i kosztów dojazdu na rozprawę przed Sądem Okręgowym i Sądem Apelacyjnym zgodnie z przedłożonym zestawieniem.

W odpowiedzi na apelację kurator pozwanego I. R. wniósł o jej oddalenie i przyznanie wynagrodzenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki nie odniosła zamierzonego skutku i jako niezasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Dowody z dokumentów zamieszczonych w sprawie upadłościowej (...) sp. z o.o. stały się podstawą ustaleń faktycznych, a ich treści żadna ze stron nie kwestionowała. Nie można też zgodzić się z apelacją, że Sąd Okręgowy stwierdził, iż spółka ta posiada majątek, a egzekucja do niej skierowana okazałaby się skuteczna. Brak tytułu egzekucyjnego w rozumieniu art. 777 k.p.c. jest niewątpliwy, a stwierdzenie, że do zastosowania szczególnej odpowiedzialności ustanowionej art. 299 k.s.h. niezbędne jest legitymowanie się przez wierzyciela tytułem wykonawczym jest oceną prawną, a nie faktyczną. Wniosek taki zresztą należy podzielić.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wykazanie przez powoda istnienia wierzytelności, której egzekucja z majątku spółki okazała się bezskuteczna, będącej jedną z przesłanek decydujących o przypisaniu członkom zarządu spółki z o.o. odpowiedzialności z art. 299 § 1 k.s.h., powinno nastąpić, co do zasady, poprzez przedstawienie przysługującego mu względem spółki tytułu. U podstaw takiego wniosku legła wykładnia przepisu art. 299 § 1 k.s.h, zgodnie z którą wierzyciel powołujący się na bezskuteczność egzekucji przeciwko spółce i kierujący swoje roszczenie przeciwko członkom jej zarządu powinien w każdym wypadku legitymować się tytułem egzekucyjnym przeciwko spółce. Skoro wymieniony przepis uzależnia możliwość wystąpienia z przewidzianym w nim roszczeniem od „okazania się” bezskuteczności egzekucji, to jego hipoteza niewątpliwie obejmuje uprzednie wszczęcie egzekucji, a tym samym jeszcze wcześniejsze uzyskanie tytułu wykonawczego. Wyraźne nawiązanie w treści art. 299 § 1 k.s.h. do egzekucji w ujęciu przepisów o postępowaniu cywilnym nie pozostawia wątpliwości, że regulacja ta zakłada uprzednie prawomocne osądzenie zobowiązania spółki wobec wierzyciela, tylko bowiem w takim wypadku może wchodzić w grę późniejsze „okazanie się” bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2014 r., sygn. akt II CSK 790/13 i powołane tam uprzednie orzeczenia Sądu Najwyższego).

Jedynie wyjątkowo, gdy dla wykazania przesłanki bezskuteczności egzekucji nie jest wymagane wszczęcie przez wierzyciela postępowania egzekucyjnego, można uznać, że istnienie zobowiązania spółki wobec wierzyciela nie musi być wykazane tytułem wykonawczym. W takim wypadku wystarczy tytuł egzekucyjny, z tym, że musi to być orzeczenie wydane w innej, wcześniejszej sprawie, toczącej się wyłącznie przeciwko spółce, a nie przeciwko członkom jej zarządu. Rozstrzygnięcie o odpowiedzialności członków zarządu spółki oraz o odpowiedzialności spółki wobec jej wierzyciela stanowiłoby nie tylko odwrócenie przyjętego w tym przepisie porządku rzeczy, zgodnie z którym za zobowiązania odpowiada, przede wszystkim, podmiot, który je zaciągnął, ale byłoby też orzekaniem o stosunku prawnym między dwoma partnerami, to jest wierzycielem i spółką, z których jeden (to jest spółka) jako strona w tym postępowaniu nie występował. Rozstrzygnięcie tego rodzaju nie miałyby ani waloru rzeczy osądzonej, ani mocy wiążącej. Względy praktyczne wskazujące na niecelowość wszczynania przeciwko spółce postępowania zmierzającego do uzyskania tytułu egzekucyjnego nie mogą zatem przesłaniać wskazanej treści normatywnej art. 299 § 1 k.s.h. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2006 r., sygn. akt II CSK 300/06).

W orzecznictwie zwrócono również uwagę na mogący wystąpić w okolicznościach danego przypadku wyjątek od zasady konieczności legitymowania się tytułem wykonawczym przeciwko dłużnej spółce. Odstępstwo odwołuje się do sytuacji, gdy trwale lub czasowo nie jest możliwe uzyskanie tytułu egzekucyjnego przeciwko spółce ze względu na wszczęcie wobec niej postępowania upadłościowego lub wykreślenia z rejestru przedsiębiorców wskutek zakończenia postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku. Wtedy też dopuszcza się wykazanie przez powoda

w postępowaniu z art. 299 k.s.h. istnienia wierzytelności przysługującej mu względem spółki w oparciu o inny dowód niż tytuł egzekucyjny wystawiony przeciwko spółce z o.o. (...) zaś dowodem istnienia przysługującej powodowi wierzytelności, której egzekucja okazała się bezskuteczna, może być zatwierdzona lista wierzytelności sporządzona dla potrzeb prowadzonego względem spółki postępowania upadłościowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2006 r., sygn. akt II CSK 300/06).

W realiach niniejszej sprawy nie zachodzi taka wyjątkowa sytuacja. Postępowanie upadłościowe (...) sp. z o.o. zostało zakończone, a spółka nie utraciła bytu prawnego poprzez prawomocne wykreślenie jej z rejestru. Powódka nie jest także w stanie przedstawić wyciągu z zatwierdzonej przez sędziego komisarza listy wierzytelności, gdyż, choć w toku postępowania upadłościowego z możliwością zawarcia układu zarządca przedstawił listę wierzytelności, nie została ona nigdy zatwierdzona w myśl art. 260 prawa upadłościowego i naprawczego. Nie jest w tym względzie wystarczającym argumentem brak złożenia sprzeciwu od listy wierzytelności, gdyż w myśl art. 264 p.u.n. tytułem egzekucyjnym jest jedynie wyciąg z zatwierdzonej listy, co następuje w drodze stosownego postanowienia sędziego komisarza. W postępowaniu upadłościowym (...)sp. z o.o. nie doszło do badania listy, gdyż Sąd postanowił o zmianie postanowienia o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu na postanowienie o ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku i od razu umorzył to postępowanie z powodu braku środków na jego prowadzenie.

Bez znaczenia dla stwierdzenia wykazania przesłanek z art. 299 § 1 k.s.h. jest sposób postępowania członków zarządu czy to w toku postępowania upadłościowego, czy w chwili obecnej. Cytowany przepis jest szczególną formą dochodzenia roszczenia przez wierzyciela od osób trzecich w stosunku do dłużnika, którego zastosowanie może nastąpić jedynie w przypadku spełnienia się warunków w nim postawionych.

Błędne jest również odwołanie się skarżącego do art. 5 k.c., gdyż norma ta nie może stać się samodzielną podstawą dochodzenia roszczenia. Przepis ten zawiera tzw. klauzulę nadużycia prawa i znajduje zastosowanie w sytuacji, kiedy podmiot dochodzi w ramach przysługujących mu na mocy norm prawnych uprawnienia uznanego w danych okolicznościach za nie do pogodzenia z zasadami współżycia społecznego lub społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa.

W tej sytuacji należało stwierdzić, że zaskarżony wyrok odpowiadał prawu, a apelacja powódki jako niezasadna podlegała oddaleniu.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c., a zatem obciążono nimi w całości stronę powodową jako stronę przegrywającą. Wobec tego powódka została zobowiązana do zwrotu kosztów poniesionych przez pozwaną M. G., na które złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 900 zł i koszty dojazdu na rozprawę apelacyjną w kwocie 325,36 zł. Wysokość wynagrodzenie pełnomocnika określono w minimalnej wysokości według § 6 pkt 4 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Nie znalazł natomiast Sąd Apelacyjny podstaw do podwyższenia stawki minimalnej, gdyż ani charakter sprawy, ani nakład pracy pełnomocnika w tym postępowaniu nie uzasadniał takiego wniosku. Sprawa jest jednowątkowa, powództwo oddalono prawidłowo wyłącznie z przyczyny braku tytułu egzekucyjnego, a radca prawny sporządził jedynie jedno pismo przychylające się do interpretacji Sądu Okręgowego. W myśl art. 98 § 2 k.p.c. do niezbędnych kosztów zalicza się również koszty dojazdu do sądu pełnomocnika, wobec czego, na podstawie zestawienia złożonego przez radcę prawnego, Sąd Apelacyjny przyznał także kwotę 325,36 zł. Nie uwzględniono natomiast żądania kosztów dojazdu na rozprawę przed Sądem Okręgowym. Gdyż wniosek taki jest spóźniony w myśl art. 108 § 1 i art. 109 § 1 k.p.c.

Przyznano również wynagrodzenie kuratorowi zastępującego pozwanego I. R. w myśl § 1 rozporządzenia Ministra sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej w zw. z § 6 pkt 4 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz

ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, w wysokości 1.107 zł brutto.

Ponieważ koszty te poniósł Skarb Państwa, Sąd Apelacyjny nakazał pobrać je od strony przegrywającej proces na podstawie art. 113 w zw. z art. 83 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

SSO (del.) Małgorzata Kowalska SSA Olga Gornowicz – Owczarek SSA Aleksandra Janas